

ASOCIACIJA VILNIAUS MOTERŲ NAMAI

20 aktyvizmo metų moterų žmogaus
teisių gynimo srityje

Organizacijos įkūrimas ir veiklos pradžia

Asociacija *Vilniaus Moterų namai* (VMN) gimė iš neformalios moterų grupės, veikusios 1990 – 1993 m. ir buvo **užregistruota 1993 m. kovo 25 d.** Asociacijos steigėjai – visuotinis narių susirinkimas. Tai nuosekliai feministinių pažiūrų organizacija, veikianti moterų žmogaus teisių apsaugos ir įtvirtinimo srityje.

Asociacijos Vilniaus Moterų namai vadovė Henrika Lilija Vasiliauskienė

1995-ųjų rugsėjį organizacijos vadovė Lilija Henrika Vasiliauskienė dalyvavo JTO IV pasaulinėje konferencijoje moterų klausimais Pekine, Kinijoje. Šiaurės šalių moterų Krizių centrų judėjimo seminaro metu, pasidalinus mintimis apie krizių centro steigimą Vilniuje, Šiaurės šalių moterys pasiūlė pagalbą ir bendradarbiavimą. Taip 1996-ųjų rudenį duris atvėrė pirmasis Krizių centras smurtą ir prievartą patiriančioms moterims ne tik Lietuvoje, bet ir visose trijose Baltijos šalyse. Moterų pilietinės organizacijos valdomas, Krizių centras Vilniuje gimė iš tarptautinio moterų solidarumo ir sėkmingo bendro darbo.

IV JTO Pasaulinė konferencija moterų klausimais, Pekinas, 1995

IV JTO Pasaulinė konferencija moterų klausimais, Pekinas, 1995

VMN ir Norvegijos NVO susitikimas rengiant Krizių centro projektą, Vilnius, 1995

Nuo 1997 m. asociacija reguliariai vykdo savanorių rengimo programą, parengtą bendradarbiaujant su Šiaurės šalių moterų organizacijomis. Vyksta savanorių darbo supervizijų ir tarpusavio paramos bei profesinių problemų sprendimo grupės susitikimai.

Krizių centro atidarymas, Vilnius, 1996

cija, VMN vadovė Lilija Henrika Vasiliauskienė su grupe aktyviausių WAVE tinklo atstovų įsijungė į asociacijos nuostatų rengimą ir tuo pačiu politinės krypties formavimą.

9-oji Tarptautinė WAVE tinklo konferencija, Vilnius, 2007

Narystė WAVE

Nuo 1998 m. VMN yra tarptautinio bendradarbiavimo tinklo WAVE (angl. Women Against Violence Europe – Moterys prieš smurtą Europoje) narė, o nuo 2004 m. yra šios organizacijos įgaliotoji atstovė Lietuvai. 2007 m. asociacija Vilniaus Moterų namai buvo atsakinga už 9-osios tarptautinės WAVE konferencijos „Stabdykime smurtą prieš moteris“ organizavimą Vilniuje. Konferencijoje dalyvavo moterų organizacijų atstovės iš 20 Europos šalių ir Jungtinių Amerikos Valstijų. 2010 – 2011 m. kartu su kitais WAVE ekspertais asociacija Vilniaus Moterų namai aktyviai įsijungė į ET Stambulo konvencijos (2011) rengimą. 2013 – 2014 m., WAVE tinklui nusprendus tapti formaliai registruota asocia-

LR Ministro Pirmininko apdovanojimas

2003 m. LR Ministras Pirmininkas Algirdas Brazauskas apdovanojo asociaciją Vilniaus Moterų namai kaip geriausiai smurto prieš moteris įveikimo srityje dirbančią Lietuvos nevyriausybinių organizaciją (NVO). 2004 m. parengtoje LR Vyriausybės oficialioje ataskaitoje apie pažangą, pasiektą Lietuvoje per pastaruosius penkerius metus šalinant bet kokią moterų diskriminaciją, Vilniaus Moterų namai minimi kaip NVO, efektyviai bendradarbiaujanti su valstybės institucijomis įgyvendinant Vyriausybės programas. Organizacija pristatoma ir kaip gerosios praktikos pavyzdys.

LR Prezidentūra, 2004

IV LMS organizacinio komiteto narės su Vilniaus miesto moterų organizacijų atstovėmis, 2005

IV-tasis Lietuvos Moterų suvažiavimas (IV LMS)

Vilniaus Moterų namai tapo vienu iš IV-jo Lietuvos Moterų suvažiavimo (2004 – 2005) organizatorių bei ideologų, suvažiavimui pasiūlydami įvertinti per 15-ka Lietuvos nepriklausomybės metų įvykusius moterų padėties pokyčius remiantis Pekino kriterijais – Pekino veikslių platforma. Vertinimui pasirinkta 14 kritinių pažangos sričių. *Vilniaus Moterų namai* atliko ir Suvažiavimo sekretoriato darbą. IV-ojo Lietuvos moterų suvažiavimo konferencijoje Vilniaus miestą atstovavo daugiau nei 60 aktyviausių miesto moterų iš 37 nevyriausybinių organizacijų. Rengiantis suvažiavimui, dalyvavo 42 moterų organizacijų atstovės.

Šis Lietuvos Moterų suvažiavimas, įvykęs 2005 metų rugpjūčio 26 d., tapo svarbiu Lietuvos demokratijos raidos etapu. Moterų organizacijų bendradarbiavimą jį rengiant galima vadinti demokratijos mokykla. Kartu nuveikti darbai padėjo tvirtą pagrindą pasitikėjimui, solidarumui, pagarbai skirtingumams ir subrandino moterų organizacijas tolimesnei bendrai veiklai siekiant visuomenei svarbių tikslų. Tęsiant šią demokratinę tradiciją, VMN iniciatyva 2006 m. susikūrė Nacionalinė NVO koalicija *Moters teisės – visuotinės žmogaus teisės* (Koalicija), jungianti žmogaus teises ginančias pilietines moterų organizacijas visoje Lietuvoje.

NVO koalicija *Moters teisės – visuotinės žmogaus teisės*

2006 m. spalio 16 d. Kaune susirinkusios IV LSM koordinatūros, septynių Lietuvos regionų moterų organizacijų atstovės, patvirtino savo pasiryžimą toliau veikti kartu ir įsteigė neformalią NVO Koaliciją *Moters teisės – visuotinės žmogaus teisės*.

Koalicija – tai atvira pilietinė nepolitinė Lietuvos moterų bendruomenės savioorganizacijos forma, skirta koordinuoti pastangas siekiant, kad IV-ojo Lietuvos moterų suvažiavimo rezoliucija būtų realiai įgyvendinama.

Nuo Koalicijos įkūrimo iki šiol VMN atlieka koalicijos sekretoriato funkcijas.

Pavadinimas *Moters teisės – visuotinės žmogaus teisės* pabrėžia, kad moterų problemas Koalicijos steigėjai suvokia ne kaip socialines, o visų pirma kaip žmogaus teisių problemas. IV Lietuvos moterų suvažiavimo rezoliucija skelbia, jog į nevyriausybinės organizacijas susijungusios Lietuvos moterys per 15-ka Nepriklausomybės metų aktyviai dalyvavo valstybės atkūrimo darbe ir pilietinės visuomenės plėtros procesuose, tapo kompetetingos, pilietiškai brandžios, galinčios savarankiškai spręsti politinius, visuomeninius bei kultūrinius uždavinius ir įtvirtinti moterų teises, kaip visuotines ir nedalomas žmogaus teises. Moterys sudaro daugiau nei pusę Lietuvos visuomenės ir yra labiau išsilavinusios nei Lietuvos vyrai, tačiau jų sukauptas pilietinės ir politinės veiklos potencialas bei kompetencija yra nepakankamai efektyviai naudojami siekiant valstybės tikslų. Todėl būtina telkti jėgas šalinant bet kokią moterų diskriminaciją ir suteikiant moterims galimybes veikti viešojoje erdvėje. Steigėjai taip pat mano esant būtina atskirti moterų, kaip socialinės grupės, problemas nuo taip vadinamų pažeidžiamų visuomenės grupių problemų ir jas traktuoti žmogaus teisių gynimo bei įtvirtinimo kontekste (IV LMS rezoliucija).

Visuotinis Koalicijos susirinkimas, Pakruojis, 2013

2007 – 2011 m. Koalicija savo strateginiu tikslu paskelbė smurto prieš moteris šeimoje įveikimą remiantis Pekino platforma ir pripažįstant smurtą moterį šeimoje kraštutine moterų diskriminacijos forma, darančia niekinėmis visas kitas moters kaip žmogaus ir pilietės teises, nes užkerta kelią šiomis naudotis (JTO, 1995 m.). Siekiant šio tikslo ir produktyviai bendradarbiaujant su Moterų parlamentine grupe, visų pirma, su LRS narėmis Dalia Kuodyte, Marija Aušrine Pavilioniene, Ona Valiukevičiūte, 2010 m. buvo sudaryta prie LRS Žmogaus teisių komiteto veikianti darbo grupė, skirta parengti LR Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą. Šioje grupėje dirbo ir *Vilniaus Moterų namų* vadovė Lilija Henrika Vasiliauskienė, taip pat atstovavusi koaliciją *Moters teisės – visuotinės žmogaus teisės*. 2011 m. gegužės 26 d. absoliučia balsų dauguma (88 – už, 2 – susilaikė, 1 – prieš,) LR Seimas priėmė šios darbo grupės parengtą įstatymą.

Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo rengimas, priėmimas, įgyvendinimas

Pasitelkiant gerąją pasaulio praktiką, buvo imtasi iniciatyvos parengti įstatymą, saugantį moteris nuo jų partnerių ar sutuoktinių smurto uždaroje namų erdvėje. Buvo pasirinktas Austrijos modelis, reikalaujantis smurtą prieš moteris šeimoje pripažinti tuo, kuo šis iš tikrųjų yra – nusikaltimu ir žmogaus teisių pažeidimu. Tikrasis įstatymo inicijavimo, parengimo ir priėmimo protagonistas buvo Koalicija, nuosekliai siekusi IV Lietuvos moterų suvažiavimo rezoliucijos įgyvendinimo. Koalicija aktyviai dirbo įgyvendindama Europos Tarybos (ET) Kampaniją kovai su smurtu prieš moteris, įskaitant smurtą prieš moteris šeimoje (2006 – 2008), sudarydama Specialiosios paskirties pajėgas Kampanijai įgyvendinti visoje šalyje. Bendradarbiaujant su ET informacijos biuru Vilniuje ir jo vadove Marija Prokopčik buvo publikuota svarbi informacinė medžiaga, įskaitant *Parlamentaro vadovą dėl kovos su smurtu prieš moteris, jos strategijos ir taktikos*. Informacinė medžiaga buvo išsiųsta kiekvienam Seimo nariui, taip pat išplatinta ministerijoms. Kampanijos įgyvendinimas tapo svarbiu žingsniu link LR Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo gimimo. Taip moterų NVO pastangomis 2011 m. gegužės 26 d. buvo priimtas LR Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, atitinkantis gerąją pasaulio praktiką: juo buvo kriminalizuotas smurtas artimoje aplinkoje, kuris yra ne kas kita, kaip vyrų smurtas prieš moteris

šeimoje; smurtas artimoje aplinkoje paskelbtas žmogaus teisių pažeidimu, o valstybė prisiėmė atsakomybę už smurto artimoje aplinkoje užkardymą bei specializuotos kompleksinės pagalbos užtikrinimą smurtą ir prievartą patiriantiems asmenims; specializuotos pagalbos centrai steigiami prioritetai teikiant nevyriausybinėms organizacijoms.

Specializuotos pagalbos centras (SPC)

Nuo 2012 m. *Vilniaus Moterų namai* Vilniaus mieste vykdo Specializuoto pagalbos centro (SPC) funkcijas ir glaudžiai bendradarbiauja su Policija, Vaiko teisių apsaugos skyriumi ir kitomis organizacijomis bei institucijomis. Svarbią vietą *Vilniaus Moterų namų* organizacijos veikloje užima patariamasis konsultacinis darbas ir aktyvi valstybės institucijų darbo stebėseną. Dalyvaujant tarptautiniame moterų judėjime VMN įgytos žinios pasitelkiamos siekiant tobulinti Lietuvos įstatyminę bazę smurto prieš moteris įveikimo ir moterų žmogaus teisių užtikrinimo srityje, daroma įtaka politiniams sprendimams bei diegiama pažangi praktika.

2011 m. priėmus Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą, kreipimusi į policiją skaičius nuolat augo: nuo 18 tūkst. 2012 m. išaugo beveik iki 40 tūkst. 2015 m. Galima konstatuoti, jog buvo pasirinktas teisingas apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje modelis, nes vis daugiau asmenų pasitiki valstybe ir jos gebėjimu suteikti jiems reikalingą pagalbą bei apsaugą nuo smurto šeimoje.

Organizacijos veikla nacionaliniu mastu

Asociacijos *Vilniaus Moterų namai* Krizių centras, nuo 1996 m. nenutrūkstamai teikiantis specializuotą kompleksinę pagalbą smurtą ir prievartą patiriančioms moterims, taip pat atlieka svarbų krizių intervencijos bei prevencijos darbą, rengia moko-muosius seminarus profesinėms grupėms, atlieka metodinio centro funkcijas kitoms pagalbą teikiančioms NVO. 2002 – 2012 m. buvo įsteigta ir veikė pirmoji nacionalinė nemokamos pagalbos telefonu linija smurtą ir prievartą patiriančioms moterims, kuria naudojosi ne tik Vilniaus miesto, bet ir visos šalies gyventojos. Teikiant pagalbą prisidėjo ir savanoriai konsultantai, parengti pagal specialią Savanorių rengimo programą.

Pirmoji nacionalinė nemokamos pagalbos telefonu linija smurtą ir prievartą patiriančioms moterims

Kaip NVO ekspertė, VMN dalyvavo rengiant ir įgyvendinant svarbias valstybines programas, tokias kaip *Prekybos žmonėmis ir prostitucijos prevencijos bei kontrolės Programa 2002 – 2004 m.* Šios programos rėmuo-

se moterų NVO reikalavimu buvo priimtas istorinės reikšmės teisės aktas, kriminalizuojantis sekso pirkėją. Lietuva tapo antrąja Europos šalimi po Švedijos, priėmusia šią svarbią teisinę nuostatą, kuria stigma nuo moterų perkeliama vyrams, kaip sekso pirkėjams. VMN ekspertai **tiesiogiai dalyvavo rengiant pirmąją Valstybinę smurto prieš moteris mažinimo strategiją 2007 – 2012 m.** Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsaky-mu 2009 m. VMN parengė *Metodines rekomendacijas, skirtas Krizių centrų, atsakančių į nemokamą pagalbos linijos skambučius, darbuotojų ir savanorių komandoms.*

Ekspertų grupės susitikimas rengiant SPC metodines rekomendacijas, Vilnius, 2016

Per penkerius Įstatymo (2011) įgyvendinimo metus padėtas pagrindas vieningam specializuotos pagalbos teikimui visoje Lietuvoje, sukurtas regioninių SPC tinklas, pavedant šias funkcijas vykdyti moterų NVO. 2015 m. jungtinėmis LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SADM) ir SPC funkcijas vykdančių pilietinių moterų organizacijų pastangomis parengus naują SPC veiklos aprašo redakciją, iš

esmės suvienodintos centrų praktikos, įvyko jų darbuotojų ir savanorių kvalifikacijos kėlimo mokymai. Laimėjusi LR SADM skelbtą konkursą, šiuos mokymus įgyvendino asociacija *Vilniaus Moterų namai*. 2016 m. asociacija VMN LR SADM užsakymu parengė *Metodines rekomendacijas, skirtas Specializuotos pagalbos centrų darbuotojams ir savanoriams*, teikiantiems valstybės garantuojamą specializuotą kompleksinę pagalbą smurtą ir prievartą patiriantiems asmenims, bei profesinių grupių atstovams (...), kuriose įtvirtintas žvilgsnis į problemą per nukentėjusio asmens poreikių ir teisėtų lūkesčių prizmę. 2015 – 2016 m. organizacija įgyvendino Europos Ekonominės Erdvės (*EEA Grants*) remiamą projektą „Bendruomenės pastangų telkimas ir savanorystės skatinimas įveikiant su lytimi susijusį smurtą“, kuris suteikė naujų galimybių tinkliniam Koalicijos narių bendradarbiavimui. Suaktyvėjusi nevyriausybiinių organizacijų konsultacinė patariamoji veikla davė puikių rezultatų, vienas iš jų – naujam veiklos periodui 2016 – 2018 m. SPC tinklo finansavimo padidinimas 2,4 karto. Buvo parengta ir įgyvendinta vieninga SPC mokymų programa, realizuotas pilotinis SPC koordinuojančio centro projektas, padidėjo asociacijos *Vilniaus Moterų namai*, kaip ir koalicijos *Moters teisės – visuotinės žmogaus teisės*, žinomumas ir įtaka visuomenei.

EEA Grants remiamo projekto komanda, 2015

Tarptautinė arena

2015 metų lapkričio 3 – 6 dienomis *Vilniaus moterų namų* atstovės dalyvavo 3-oje Pasaulio moterų organizacijų tinklų konferencijoje Hagoje, Olandijoje. *Vilniaus Moterų namų* delegacijos narei Zuzanai Vasiliauskaitei buvo suteikta garbė atstovauti Europos kontinentą ir kalbėti atidarymo ceremonijos metu kartu su kitų kontinentų atstovėmis. Ji pristatė Lietuvos Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo įgyvendinimo ir specializuotos pagalbos smurtą ir prievartą patiriantiems asmenims teikimo modelį.

VMN delegacijos narė Zuzana Vasiliauskaitė 3-ojoje Pasaulio moterų organizacijų tinklų konferencijoje Hagoje, Olandijoje, 2015. Konferencijos atidarymas

2011 m. Lietuvos pasirinktas smurto artimoje aplinkoje įveikimo mechanizmas buvo pripažintas vienu iš progresyviausių Europoje palyginamąją analizę vykdžiusių užsienio tyrėjų.

2015 m. *European Scientific Journal* (vol.11, Nr. 26) išspausdino Zuzanos Vasiliauskaitės straipsnį *Help – Seeking and Perceived Helpfulness of Formal Help Sources for Victims of Domestic Violence: An Exploratory Study*, kuriame analizuojama 2013 – 2014 m. Vilniaus miesto SPC klientų patirtis, siekiant pagalbos ir kreipiantis tiek į valstybės institucijas, tiek ir į NVO bei suteiktos pagalbos efektyvumas pačių moterų vertinimu. Tyrimas atskleidė, jog pradėjusios bendradarbiauti su SPC moterys išreiškė didesnę pasitikėjimą valstybės institucijomis ir jų darbu. Visos dalyvės teigė, jog SPC pagalba buvo efektyviausia.

VMN vadovė su JT specialiosiomis raportuotojomis smurto prieš moteris įveikimo klausimais dr. Rashida Manjoo (2009-2015) ir dr. Dubravka Šimonović (2015-dabar).

WAVE Step up! 2016-2017

2016 m. asociacija Vilniaus Moterų namai aktyviai įsijungė į WAVE tinklo vykdomą kampaniją *WAVE Step up! – #Stabdykime smurtą prieš moteris! #Ratifikukime Stambulo konvenciją!* VMN kviečia prisijungti prie Kampanijos, nusifotografuoti kartu su kolegomis, šeimos nariais, bendraminčiais, bendražygiais, klubiečiais ir kitų bendruomenių nariais, laikant mūsų siūlomus plakatus, kuriuos galima parsisiųsti iš interneto svetainės *vmoznam.lt*, o nuotraukas talpinti VMN socialinio tinklo Facebook paskyroje. Taip kviečiama išreikšti paramą svarbiausiam šio laikotarpio NVO siekiui – ratifikuoti Stambulo konvenciją, Europos Tarybos konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo. ET Konvenciją Lietuva pasirašė 2013 m., taip išreiškdamą savo politinę valią prisijungti prie pažangiausio šios srities dokumento nuostatų įgyvendinimo.

18-oji tarptautinė WAVE konferencija, Berlynas, 2016

Norime padėkoti visiems, prisidėjusiems prie asociacijos Vilniaus Moterų namai idėjų įgyvendinimo, visuose mūsų veiklos etapuose, o labiausiai – Anne Nomans, psichologei, pirmosios moterų grupės Lietuvoje, iš kurios gimė VMN, įkvepėjai; Elinor Gadon, kultūros istorikei, Marijos Gimbutienės darbų propaguotojai; prof. dr. Berit Aas, psichologei, Oslo universiteto profesorei, iškiliai politikei, VMN KC idėjos įkvepėjai; Rachel E. Paul, Norvegijos Lygių galimybių kontrolieriaus vyresniajai patarėjai; Gudrun Jonsdottir, NVO Stigamat prezidentei, Islandija; Sidsel Elie Aas, Norvegijos krizių centrų sekretoriato vadovei; Norvegijos vyriausybei; Hanne Ytting, Vilniaus Moterų namų savanorių programos bendraautorei, VMN savanorių studijų vizitų Danijoje organizatorei ir koordinatorei; Rosai Logar, WAVE prezidentei; Marijai Rösslhummer, WAVE vykdomajai direktorei; Kęstučiui Čilinskui, Jungtinio Demokratinio Judėjimo vadovui, advokatui ir žmogaus teisių gynėjui; Editai Milaševičiūtei, Jungtinio Demokratinio Judėjimo koordinatorei; dr. Aušrai Maldeikienei, ekonomistei ir LR Seimo narei; prof. dr. Onai Gražinai Rakauskienei, ekonomistei, lyčių ekonomikos ekspertei; doc. dr. Marijai Prokopčik, tuometinei Europos Tarybos informacijos biuro direktorei; dr. Birutei Jatautaitei, Pilietinės atsakomybės fondo direktorei; Virginijai Būdienei, LR Prezidentės patarėjai; LRS Žmogaus teisių komiteto pirmininkams Gediminui Dalinkevičiui, Arminui Lydekai; LRS Žmogaus teisių komiteto patarėjai Eglei Gibavičiūtei, parlamentarėms Daliai Kuodytei, Onai Valiukevičiūtei, Aušrinei Marijai Pavilionienei; NVO koalicijos *Moters teisės – visuotinės žmogaus teisės* steigėjoms ir aktyvioms narėms Angelei Barauskienei, Daivai Baranauskei, Nijolei Meilutienei, Salomėjai Jasudienei, Elvyrai Laskajai, Reginai Daukšienei Rozenblat, Dianai Stankaitienei, Marytei Zabulionienei, Irmai Zabulionytei, Stefai Naujokienei, Marinai Zablockytei, Kristinai Sinickaitei Belostockei, savanoriams Gražinai Smolenskienei, Rūtai Julijai Klovaitei, Astai Paulikaitei, Laimai Stačiokienei, Gyčiui Mekioniui, Nidai Vildžiūnaitei, Dianai Kipšaitai, Natalijai Serovai, Rokui Janauskui, Vilniaus miesto Specializuotos pagalbos centro darbuotojams Elingai Zelionkaičiai, Evelinai Dirmotaitei, Zuzanai Vasiliauskaitei, Lukai Bareikytei, Germai Baltrūnaitei, Agnei Madeikytei, Šarūnui Ivanauskui, Dovilei Prunskaitai.

Visiems, visiems, visiems nuoširdžiai dėkojame už bendrą darbą, diskusijas, svajones ir bendras pastangas jas įkūnyti!

Nuoširdžiai
Lilija Henrika Vasiliauskienė

Švenčiant dvidešimties metų jubiliejų, asociacijos
Vilniaus Moterų namai Krizių centro kolektyvą sudaro
14 narių – konsultantų, specialistų, savanorių.

VILNIAUS MOTERŲ NAMAI

Tel.Faks.: (8-5) 2616380

El. paštas: vmotnam@vmotnam.lt

[www.facebook.com/Vilniaus Moterų namai](http://www.facebook.com/VilniausMoteruNamai)

Paremkite asociaciją Vilniaus Moterų namai,

skirdami 2% savo pajamų mokesčio ar

pervesdami paramą į mūsų banko sąskaitą

Paramos gavėjo kodas 193144736

Pavadinimas: Asociacija Vilniaus Moterų namai

Sąskaitos numeris: LT29 7044 0600 0106 4248

